

Tamás Attila hetven éves

Önfegyelem és öntörvényűség

Amikor 1973-ban az *Irodalom és emberi teljesség* c. kötet megjelent, Kiss Ferenc így jellemezte Tamás Attila irodalomtörténeti és kritikai habitusát: „civakodásoktól irtózó komolyság, s a szenvtelenséggel határos önfegyelem. [...] Jelen volt és mindent végiggondolt, a legkeményebb és legbonyolultabb elméleti, poétikai kérdéseket különösen, s olyan szuverenitással, amely egy öntörvényű rendszer birtokosának önérzetéhez is elég fedezetnek.” Talán ezért is volt meglepetés a tíz évvel ezelőtt írt esszé-füzér. A *Töprengés az irodalmi értékről* szerzőjének alapmagatartása itt is a meditáló, absztraháló, távolságtartó teoretikusé. Ezen a dominancián belül azonban a személyesség, a valamásos őszinteség is meghatározó. Am az első személyt még itt sem vállalja, gondolatainak közlésére az önmegszólító másodikat találja alkalmasnak.

A köszöntés írója talán még Tamás Attila szerint is megmutathat valamit személyes arcából. Elmondhatja, hogy negyedszázaddal ezelőtt magyar szakos szegedi bölcsészek egy csoportja (sok más kiváló tanár, Keserü Bálint, Kovács Sándor Iván, Csetri Lajos, Horváth Károly, Nacsády József, Ilia Mihály mellett), ahogy mondani szokás, Tamás Attilára esküdött föl. Szakmailag megalapozott, ideológiamentes, pontos, racionális gondolatmeneteiből még a katedráról is sugárzott az élmény forrósága. Az a meggyőződés, hogy minden nagy mű elolvasása után kissé megváltozik az életünk is. Hogy a műalkotás – miként Ingarden mondja – kiemel bennünket a mindennapokból, s „a lét ősalapjaihoz ereszkedünk alá”. Ezt nevezi Pilinszky „kegyelmi állapotnak”, Lukács és Hartmann az ember nembeli lényegére való ébredésnek. Vagyis a különféle indíttatású, mentalitású írók, tudósok végül is mind ugyanazt próbálják megközelíteni, az egyetemes létösszefüggésekben kívánnak eligazodni mindannyian. Ezért is lehet alapja Tamás Attila kérdésének: „Ma már annak a művésznek lenne igaza, aki *végérvényesen* lemondott *mindenfajta* fogódzónak a kereséséről?” „Meddig mehet valaki abban, hogy épp hiányokat, arcfintorra ingerlő abszurdításokat érzékeltessen anélkül, hogy – kozmikus világrendek egykori sugallójából – ő maga is abszurdítások érvényre juttatójává fokozódjék le?”

Tamás Attila 1963-tól 1972-ig tanított a József Attila Tudományegyetemen, s egy interjúban azt mondta, hogy a Szegeden töltött évekről „vegyes” emlékei vannak. Szauder József hívta ide, itt lett egyetemi oktató, itt nősült, itt születtek leányai, itt talált jó barátokat. De itt gyanúsították meg, hogy ellenzéki gócot hoz létre (Bata Imrével és Mocsár Gáborral), s „zavaros antimarxista nézetei” miatt is itt tett panaszt ellene valamelyik kolléga. Itt váltják le – minden magyarázat nélkül – a tanszékvezetésről, s a Tiszatájtól is távoznia kell. (1964–66-ban Tamás Attila a Tiszatáj művészeti rovatát vezette.) Mindez újabb adalék ahhoz, hogy ez a város nem becsüli (talán a mai napig sem értékeli) igazán tehetségeit. Nem befogadó, hanem elengedő.

Költői világképek fejlődése Arany Jánostól József Attiláig (1964, 1998), *A költői műalkotás fő sajátosságai* (1972), *Irodalom és emberi teljesség* (1973), *Líra a XX. században*

(1975), *Weöres Sándor* (1978), *A nyelvi műalkotás jelentése* (1984), *Illyés Gyula* (1989), *Töprengések az irodalmi értékről* (1993), *Értékkeremtők nyomában* (1994) – a tudományos pálya kötetekkel mérhető állomásai. Tamás Attila most az Irodalomtörténet főszerkesztője. Amikor szerzőnek és szerkesztőnek sok jó kéziratot kívánunk a továbbiakban is, akkor a következő évek, évtizedek töretlen alkotóerejére gondolunk. A szegedi barátok, kollégák, tanítványok nevében írom: Isten éltesse sokáig, Professor Úr!

Olasz Sándor

In honorem Tamás Attila

A debreceni Kossuth Egyetemi Kiadó Görömbei András szerkesztésében harmincnegyzolc szerző tanulmányát adja közre Tamás Attila professzor tiszteletére. A kötetben – többek között – Németh G. Béla, Szörényi László, Imre Mihály, Imre László, Dávidházi Péter, Nagy Miklós, Tverdota György, Poszler György, Aczél Géza, Szigeti Lajos Sándor, Fried István, Monostori Imre, Bodnár György, Szegedy-Maszák Mihály, Olasz Sándor, Márkus Béla, Görömbei András, Rónay László, Szirák Péter, Dobos István, S. Varga Pál és Kulcsár Szabó Ernő írása olvasható.

